

Asia: VN/7491/2024

Vanhojen metsien kriteerit Suomessa

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto Vanhojen metsien kriteereistä Suomessa VN/7491/2024

Jan Kunnas

Yliopistotutkija, Itä-Suomen yliopisto, Metsätieteiden osasto

Kriteereistä on jo jätetty runsaasti asiantuntevia lausuntoja, joissa tuodaan esille kriteereihin liittyviä ongelmia ja esitetään korjausehdotuksia. Tästä ja tiukasta aikataulusta johtuen, esitän tässä lähinnä täydentäviä huomioita.

Kriteereiden taustalla on EU:n Biodiversiteettistrategia 2020, jossa tavoitellaan kaikkien jäljellä olevien luonnontilaisten metsien (primary forests) ja vanhojen metsien (old-growth forests) tiukkaa suojelua EU:n jäsenvaltioissa. EU:n ohjeistuksen mukainen kriteeri ”luontaiseen lajistoon kuuluvat puulajit” täyttyy Suomessa käytännössä aina, joten pääkriteerien osalta tarkastelu kohdennettiin metsän ikään ja kuolleeseen puuhun.

Näistä ensin mainittu, metsän ikä, vaikuttaa ensinäkemältä selkeältä ja helposti mitattavalta kriteeriltä. Näin olisikin, jos kyseessä olisi istuttamalla tai muilla tavoin avoimelta maalta syntyneestä metsästä. Tällaisia metsiä ei kuitenkaan tässä tapauksessa olla etsimässä. Luonnonmetsän ikä ei kuitenkaan ole sama kuin valtapuuston keski-ikä, joka tässä on asetettu kriteeriksi. Puuston ikä kuulostaa sekin ensikuulemalta selkeältä käsitteeltä, mutta tämän mittaaminen voi osoittautua yllättävän vaikeaksi, kun tiedossa ei ole metsän syntyhistoria. Luonnonmetsässä, puuston ikä voi olla hyvin vaikea määrittää esimerkiksi puun järeyden perusteella, sillä siihen vaikuttaa suuresti puiden kasvuolosuhteet läpi niiden eliniän alkaen varjostuksesta ja ravinteiden ja veden saannista.

Käytännössä ainoa luotettava menetelmä puuston iän määrittämiseen tulee näin olemaan puiden kairaaminen, jonka toteuttaminen tarpeellisessa mittakaavassa tulee olemaan ylivoimainen tehtävä, minkä lisäksi se vaikuttaa puiden laatuun.

Lahopuustosta tai muilla tavoin vanhoista metsistä riippuvaisen lajiston kannalta tärkeintä ei olekaan yksittäisten puiden ikä, vaan metsässä ja sen lähialueilla vallitseva jatkuvuus puustossa. Tällä tavoin tarkasteltuna metsän ikä ei suinkaan ole sama kuin valtapuuston ikä. Se pitäisi pikemminkin määritellä vanhimpien pystypuiden, kelojen tai maapuiden syntyhetken perusteella. Näin määriteltynä metsän ikä voi olla moninkertainen valtapuustoon nähden. Lajiston säilymisen kannalta yksittäisiä vanhoja puita olennaisempaa on kuitenkin puustossa ja varsinkin lahopuustossa vallitseva jatkuvuus.

Tässä suhteessa jälkimmäinen kriteeri, eli kuolleen puun määrä on olennaisempi. Varsinkin eteläisimmässä Suomessa, missä suojelun taso on alhaisin, kriteerit ovat kuitenkin turhan tiukat, ja rinnalle tulisi ottaa myös mahdollisuudet luoda lisää kuollutta puuta. Näin ollen huomioidaan saman tien myös 24.7.2024 julkaistu Euroopan Parlamentin ja Neuvoston asetus 2024/1991 luonnon ennallistamisesta.

Työekonomian takia olisi syytä huomioida vanhojen metsien kartoituksessa myös tämän 12 artiklassa esitetyt tavoitteita:

- a) kuolleet pystypuut;
- b) kuolleet maapuut;
- c) eri-ikäisrakenteisten metsien osuus;
- d) metsien kytkeytyneisyys;
- e) orgaanisen hiilen määrä;
- f) sellaisen metsän osuus, jossa valtalajina ovat luontaiset puulajit;
- g) puuston monilajisuus.

Näistä f voidaan jättää huomioitta, sillä se, kuten edellä todettiin, täyttyy Suomessa käytännössä aina.

Työekonomian vuoksi olisi syytä arvioida myös, miten jo olemassa oleva tietoa, kuten kansalaisjärjestöjen vapaaehtoisvoimin tehdyt kartoitukset ja kaukokartoitustieto voidaan hyödyntää. Tämä on senkin takia tärkeää, että olisi kaikkien tahojen kannalta hyödyllistä, että kiistat vanhoista ja luonnontilaisista metsistä saataisiin vihdoinkin päätökseen:

- Suojelemalla viimeisiä suojelun ulkopuolella jääneitä vanhoja metsiä päästään helpommalla em. ennallistamisasetuksen vaatimusten täyttämiseksi.

- Metsäkiistojen loppuminen olisi eduksi metsäteollisuudelle ja muille metsistä riippuvaisille elinkeinoille. Yksi puihin perustuvien tuotteiden merkittävimpiä kilpailuetuja verrattuna vaihtoehtoihin raaka-aineisiin, kuten muovi, teräs tai betoni, perustuviin tuotteisiin on uusiutuvaan raaka-aineeseen perustuvien tuotteiden oletettu ympäristöystävällisyys. Jatkuvat metsäkiistat rikkovat tätä kuvaa vaikeuttaen siten metsätuotteiden markkinointia.

Jan Kunnas